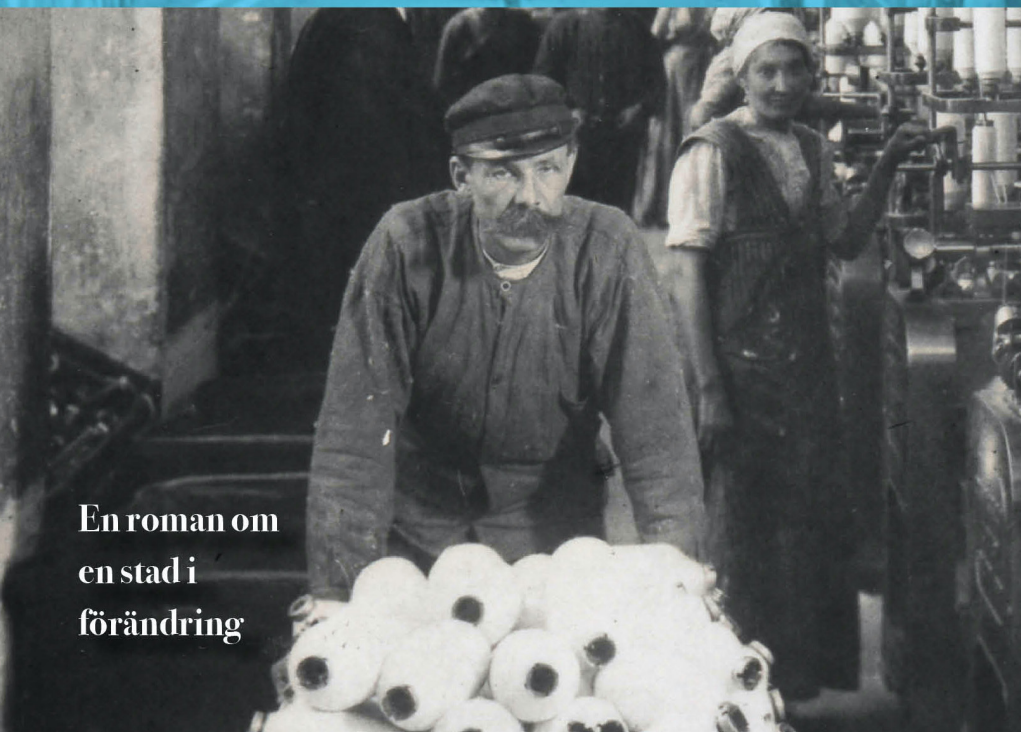

JOHANNES DAUN

DE ROTLÖSA

En roman om
en stad i
förändring

DE ROTLÖSA

JOHANNES DAUN

www.ebesforlag.se
1:a upplagan, 1:a tryckningen

De rotlösa

Författare © 2021 Johannes Daun
Ansvarig utgivare: Ebes förlag
Omslag layout © Eva-Karin Berglund
Omslagsfoton © Textilmuseet och Borås Stadsarkiv
Tryckt av DH Printing House, Riga, Lettland
ISBN: 978-91-89263-12-3

En delad stad

I

Arbetsdagen var slut, men ännu hade ingen lämnat Aspinneriet. I stället ringlade en kö från bordet där bokhållaren stod med plåtskrin och liggare. Det var dags för löneutbetalning, ersättning för de senaste två veckornas slit.

Den enda som inte hade ställt sig i kön får att få sina kronor var lagerarbetaren Olof. Han hade, trots sin dåliga rygg, kört balar på en vagn hela eftermiddagen och var nu så slut att han inte mäktade stå upp. För att vila sin smärtande rygg hade han lagt sig i en hög av tomsäckar och presenningar inne på lagret. Så där kunde han bli kvar i timmar, någon gång hade han till och med legat där över natten, med lite hjälp av pojkarna som bodde på fabriksloftet. Men denna dag råkade det vara löning och Olof fick inte ligga ostörd.

Det var mörkt och skitigt där kan låg, men det var inte mycket att göra åt, ryggen värkte riktigt illa. Så såg Olof spinnmästaren – Thörnblad, näst högsta hönset på fabriken – komma gående.

Spinnmästaren gick raskt fram mot honom, och började tala redan på flera meters avstånd:

”Vad är nu detta? Upp med dig gubbe, är du redan full?”

”Jag ber om ursäkt Spinnmästarn, jag behövde bara vila ryggen något”, sade Olof och försökte sätta sig upp bland bråten han låg i, men föll tillbaka.

”Du ska vila på nätterna som alla andra, Danielsson! Ge dig av nu, här ska du i alla fall inte ligga. Tvinga mig inte att kasta ut dig”, sade han och ryckte demonstrativt Olof i västen.

Olof reste sig långsamt, stapplade ut från lagret och fortsatte sedan hemåt. Lönen fick han försöka hämta ut något annan dag, trots att han inte hade ett öre på fickan. Samtidigt gick spinnmästaren bort till bokhållaren för att se till att Olof Danielsson avdrogs en halv dagslön för maskning.

II

Staden där Olof bodde hade bara några tusen invånare, men det var inte en sådan stad där alla kände alla. Det var en skiktad stad: mellan fattig och rik, mellan ung och gammal, mellan kvinna och man. Varför skulle exempelvis läroverksmagisterns tonåriga dotter känna, eller ens ha hört talas om, den medelålders grovarbetsaren vid gjuteriet?

Det fanns dock en annan skiljelinje som var överordnad de andra. Linjen gick mellan den gamla, infödda stammen av stadsbor och de inflyttade, ensamma och till-

fälligt uppehållna nykomlingarna. Med andra ord mellan de som såg staden som sin hembygd och "de andra", de som betraktades som främlingar. De förstnämnda upplevde ett sammanhang i staden, genom släkt, familj, kontakter och lokalkännedom. De förstod staden och kunde för egen vinning anpassa sig utifrån dess välsignelser och fällor, vare sig de var bodbetjänter eller grosshandlare.

De andra, främlingarna, var en mer disparat samling människor, men utgjorde tillsammans gott mer än hälften av stadsbefolkningen. De kunde vistas ett par veckor eller flera år i staden, men oavsett vilket uppfattades de inte höra dit –varken av dem själva eller av de infödda. De var besökare som i sina livslånga försök att klara dagen till slut hamnat i staden. Inom denna grupp rådde ingen samhörighet, snarare betraktade de varandra med misstänksamhet. Det fanns bara solidaritet eller försök till samarbete bland dem som visste att det gynnade deras egenintressen. Och inte var det särskilt märkligt; alternativet till att alltid först se om sitt eget hus, kunde för dessa människor vara detsamma som undergång.

Det var en ny stad som växte fram. Antalet invånare hade ökat med över tusen personer bara under det senaste decenniet. Nya trevåningars bostadshus av storstadsmodell uppfördes och gamla stadsgårdar med stallar och fodermagasin revs. Både nya och gamla offentliga institutioner öppnade eller växte, med påkostade byggen som följd: järnvägsstation, postkontor, läroverk, sjukinrättning och annat. Gatorna som de nya husen vette mot moderniserades genom breddning och makadamlager. Köksträdgårdarna blev färre och på stadens åker- och betesmark uppfördes bostäder och småindustrier.

Likt en kompensation för de förlorade odlingsytorna anlades vad som välvilligt skulle kunna kallas en stadspark, och för en av huvudgatorna fanns det planer på att odla en alm-allé.

Vill du läsa hela boken?

Den finns där böcker vanligen finns. Om ditt bibliotek eller din bokhandel inte har den hemma kan du be dem ta hem den.

Du kan även beställa den direkt från Ebes förlag:

www.ebesforlag.se/store

På övervåningen i Lindströms hus finner vi "de rotlösa", de som sökt sig till staden för sitt uppehälle. Vi får bland annat följa den ryggskadade arbetskarlen Olof och hans nyinflyttade dotter Greta, den unge spinneri-arbetaren August samt det gifta paret, Valter och Wilhelmina, och deras sjuka barn. Bleckslagaren Isidor Lindström kallar dem för inhysta men i själva verket är de hans hyresgäster och de som får hans egen familj att överleva ekonomiskt. Lindström själv står med en fot kvar i det gamla samhället då hans faders hantverksskicklighet som bleckslagare skapade en viss ekonomisk trygghet. Nu är det andra tider och det går inte lika väl för Lindström som för hans far.

Dessa människors vardag utspelar sig på spinneriet, på järnvägsstationen och i hemmet. Under några höstveckor präglade av jakt på arbete, pengar och någon att lita på får vi skåda in i livet hos dessa människor under industrialismens införande i en svensk stad. Hur tar man sig framåt i ett läge där alla tycks ha det lika svårt, i en stad av nykomlingar? Vad händer när man inser att samhället man växte upp i inte längre är detsamma och att spelreglerna har förändrats?

"De rotlösa" är en historisk kollektivroman om främlingskap, fattigdom och arbete i ett samhälle i förändring. Denna realistiska berättelse utspelar sig i en svensk stad år 1884 och kretsar kring en grupp människor som är inneboende i samma hantverkarhushåll.

Johannes Daun, historiker och antikvarie, född 1984 på Gotland men numera bosatt i Göteborg. Daun är doktor i historia och har som forskare gett ut ett tjugotal artiklar, bokkapitel och böcker i olika historiska ämnen. Dauns arbete som historiker har gett inspiration till många av miljöerna och händelserna i "De rotlösa", som är hans romandebut.

